

”Olemme täällä näyttämässä, että olemme ihmisiä siinä missä muutkin” – Etnografinen tutkimus turvapaikanhakijoiden protestista Helsingissä

Lena Näre

Abstrakti

Analysoin artikkelissa turvapaikanhakijoiden ja heitä tukevien aktivistien Oikeus elää protestia Helsingissä keväällä 2017 pyrkimyksenä tehdä näkyväksi turvapaikanhakijoiden kamppailu oikeudenmukaisen turvapaikkaprosessin puolesta ja pakkopalautuksia vastaan. Artikkelin perustuu osallistuvaan havainnointiin sekä irakilaisien ja afganistanilaisten turvapaikanhakijoiden haastatteluihin (N=37). Lähestyn Oikeus elää mielenosoitusta esimerkkinä epävirallisten siirtolaisten kamppailusta, joka koskettaa yhtä lailla arkista selviytymistä kuin poliittisia oikeuksia ja oleskelulupaani liittyviä hallinnan muotoja. Analysoin protestia infrastruktuurin käsitteen kautta. Keskeistä mielenosoituksen jatkuvuudelle on siinä syntyvät tunteet ja affektit, joita kuvaan *affektiivisen infrastruktuurin* käsitteen avulla. Pyrin protestin analyysin kautta ymmärtämään myös sitä, millaisena Suomen valtio näyttäytyy kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden silmin. Väitän, että heidän näkökulmastaan valtio on mielivaltainen. Valtio marginalisoi turvapaikanhakijat ja tekee heidät sairaiksi ja laittomiksi.

ASIASANAT: turvapaikanhakijat, maahanmuuttajien aktivismi, siirtolaisten protesti, solidaarisuusliike, etnografia, Suomi, affektiivinen infrastruktuuri

Johdanto

Olemme täällä näyttämässä, että olemme ihmisiä siinä missä muutkin. (Havainnointimuistiinpanot 11.3.2017)

Näin kiteytti 23-vuotias afganistanilainen Fahim¹ syyn siihen, miksi irakilaiset ja afganistanilaiset

turvapaikanhakijat olivat olleet yötä päivää osoittamassa mieltä Helsingin Rautatienatorilla jo yli kuukauden kevättälvellä 2017. Fahimin kokemus siitä, että turvapaikanhakijoiden ihmisyyden mahdollista kyseenalaistaa ja siksi sitä on erikseen puolustettava, on ymmärrettävä suhteessa turvapaikanhakijoiden esittämiseen julkisuudessa. Media eri Euroopan maissa esitti vuonna 2015 Eurooppaan suuntautuneet muuttoliikkeet kriisinä, joka tiivistyi kuvaan katkeamattomasta ja hallitsemattomasta virrasta ihmisiä matkalla

¹ Artikkelissa mainitut nimet on kaikki vaihdettu tutkittavien henkilöllisyyden suojaamiseksi.

Eurooppaan (Krzyzanowski, Triandafyllidou & Wodak 2018). Alarmistinen puhetapa, joka määrittää pakolaisten laillisen oikeuden hakea turvapaikkaa Euroopasta ”kriisiksi”, on sekä siirtolaisia leimaavaa että poliittisesti tarkoituksenhakuista (mt., 3). Kun on luotu kriisi, on siihen mahdollista vastata ”erityisjärjestelyin”, kuten lisääntyneen rajakontrollin ja rajojen sulkemisten avulla.

Vuoden 2015 ”maahanmuuton pitkän kesän” (Kasperek & Speer 2015) seurauksena tapahtunut maahanmuuttopolitiikan kiristäminen ei kuitenkaan ilmaantunut tyhjältä, vaan turvapaikanhakua rajoittavalla politiikalla on pidempi lähihistoria. Poliittisessa puheessa ilman virallista oleskelulupaa olevat siirtolaiset on jo pitkään esitetty ”laittomina siirtolaisina” (Schuster 2011; Tyler 2006; Wroe 2018). 2000-luvulla turvapaikanhakuun liittyvästä muuttoliikkeestä on ryhdytty puhumaan vesi-metaforin (esim. ”tulva” ja ”hukuttaminen”), jotka korostavat muuttoliikkeiden kontrolloimattomuutta ja uhkaa kansallisvaltiolle (Ahmed 2004). Vastaavasti Suomessa maahanmuuttoa on vastustettu kaikissa suurissa puolueissa ja maahanmuutto on pitkään ollut äärimmäisen politisoitunut teema (Keskinen 2009; Mäkinen 2016).

Judith Butleria (2004) mukaillen mediavälitteisessä ja globalisoituneessa maailmassa keskeinen moraalinen kysymys on, kenen kärsimys tunnustetaan inhimilliseksi ja keiden kuolemaa surraan. Kärsimyksen tunnistamisessa on viime kädessä kysymys siitä, kuka luetaan kuuluvaksi ihmisyyden piiriin. Väitän, että yli seitsemän kuukautta kestänyt Oikeus elää protesti teki turvapaikanhakijoiden kokeman kärsimyksen ja rajoja koskevat kamppailut näkyväksi tuomalla ne Helsingin keskustaan.

Oikeus elää protesti oli toiseksi pisin Suomessa järjestetty mielenosoitus ja ensimmäinen laajamittainen turvapaikanhakijoiden poliittinen

protesti.² Se alkoi Nykytaiteen museo Kiasman edessä 10.2.2017, josta se viikon päästä poliisin määräyksellä siirrettiin Rautatientorille. Rautatientorilla mielenosoitus oli yötä päivää kesäkuun loppuun asti, kunnes poliisi Helsinki Prideen mahdollisesti liittyvän turvallisuusuhan nojalla määräsi protestin siirrettäväksi Rautatientorilta. Viikon tauon jälkeen mielenosoitusta jatkettiin Nykytaiteen museon edessä mutta sillä rajoituksella, että se sai olla käynnissä vain päivisin. Teltan pystyttäminen, purkaminen ja säilyttäminen yön yli osoittautui logistisesti vaikeaksi, eikä mielenosoitus ollut enää päivittäin aktiivinen. Se aktivoitiin uudelleen syyskuun alussa, jolloin turvapaikanhakijat rakensivat taiwanilaisen arkkitehtien kollektiivin kanssa Kolmen sepän patsaalle *Right to live house* nimisen installaation osana Helsinki Design Week tapahtumaa. *Right to live house* oli paikalla kaksi viikkoa, jonka jälkeen Oikeus elää protesti fyysisenä ja pitkäaikaisena mielenosoituksena päättyi.

Oikeus elää protesti oli monessa mielessä poikkeuksellinen protesti Suomessa, sillä se poiki sekä tuki- että vastamielenosoituksia. Rautatientorin mielenosoitusta tukemaan järjestettiin lähes kaksi kuukautta kestänyt turvapaikanhakijoiden protesti Oulussa maaliskuusta huhtikuuhun. Sekä Helsingin että Oulun mielenosoituksia vastustettiin maahanmuuttovastaisten tahojen järjestämissä vastamielenosoituksissa. Helsingin vasta-

2 Suomen tähän asti pisin mielenosoitus oli kahdeksan kuukautta, lokakuusta 2011 kesäkuuhun 2012 kestänyt Torikokous eli Occupy Helsinki, joka kytkeytyi globaaliin Occupy-liikkeeseen (Torikokous – Occupy Finland 2018). Oikeus elää mielenosoitus ei kuitenkaan ole ensimmäinen turvapaikanhakijoiden protesti Suomessa. Esimerkiksi vuonna 2012 Eduskuntatalon edessä kaksi afganistanilaista turvapaikanhakijaa oli nälkälakossa 79 päivää (ks. Pellander & Horsti 2017). Kun nälkälakko henkilöityi kahteen turvapaikanhakijaan, Oikeus elää protestissa mukana oli laaja joukko irakilaisia ja afganistanilaisia turvapaikanhakijoita sekä heidän tukijoitaan.

mielenosoitus kutsui itseään Suomi Maidaniksi, ja se oli näköetäisyydellä Oikeus elää mielenosoituksesta lähes yhtä pitkään kuin turvapaikanhakijoiden protesti.³ Vastaprotesteihin liittyi myös provokaatiota, väkivaltaa ja väkivallan uhkaa. Helsingissä maahanmuuttovastaiset mielenosoittajat provosoivat mielenosoittajia ja heidän tukijoitaan kuvaamalla heitä säännöllisesti ja julkaisemalla videoita YouTube-sivustolla. Sekä Helsingin että Oulun mielenosoituksia vastaan hyökkättiin polttopulloin. Oulun hyökkäyksen jälkeen kaupunki vaati mielenosoituksen siirtoa keskustan kävelykadulta, mikä päätti mielenosoituksen (Köngäs 2017).

Analysoin Oikeus elää mielenosoitusta näkökulmasta, joka yhdistää protestin materiaalsen maailman ja siinä muovautuneet käytännöt mielenosoituksen poliittisiin vaatimuksiin. Pyrin ymmärtämään mielenosoituksen ja mielenosoittajien haastatteluiden kautta laajemmin sitä, millaisena Suomen valtio näyttäytyy kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden silmin. Artikkelini perustuu keväällä 2017 aloittamaani etnografiseen tutkimukseen, joka jatkaa tätä kirjoitettaessa. Ennen kuin käsittelen tekemiäni havaintoja, esittelen tarkemmin aiempaa tutkimusta, analyttisiä välineitä, joiden kautta lähestyn protestia sekä ne menetelmälliset valinnat, joita olen tutkimuksen aikana tehnyt.

Oikeus elää -protesti osana siirtolaisten oikeuksia koskevaa poliittista liikehdintää

Maahanmuuttoa ja siirtolaisuutta koskevaa poliittista liikehdintää tutkitaan laajasti (esim. Castañeda 2013; Nyers & Rygiel 2012; Rygiel 2011, Sander ym. 2016; Ticktin 2011, Tyler & Marciniak 2013).

Euroopan vanhimmasta siirtolaisten poliittisesta liikkeestä, Ranskan *sans papierista* eli paperittomien liikkeestä, on tehty useita tutkimuksia (esim. McNevin 2006, Ticktin 2011). Pohjoismaainen tutkimus on keskittynyt erilaisiin kansalaisyhteiskunnan vieraanvaraisuuskäytäntöihin, kuten luterilaisen kirkon yhteistyöhön maahanmuuttajien kanssa (Sander ym. 2016). Norjassa ja Ruotsissa on tutkittu myös turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvottomien maahanmuuttajien mielenosoituksia (esim. Bendixsen 2017, Nordling, Sager & Söderman 2017).

Kotimainen tutkimus on keskittynyt erityisesti yhtäältä maahanmuuttovastaisen ja populistisen liikehdinnän ja puolueiden tutkimukseen (esim. Keskinen 2009 Mäkinen 2016; Pyrhönen 2015) sekä toisaalta maahanmuuttajien järjestöjen tutkimukseen (Pyykkönen 2007; Pirkkalainen 2013; Saksela 2003). Kirkkoturvaa on tosin tutkittu (Pyykkönen 2009) ja tutkitaan paraikaa (Ahonen 2018) myös täällä. Maahanmuuttajia tukevista solidaarisuusliikkeistä on tutkittu Sosiaalikeskus Satamaa ja sen tukemaa romanien leiriä Kalasatamassa (Jokela 2017). Anitta Kynsilehto ja Eeva Puumala (2017, 212–214) mainitsevat myös siirtolaisten säilöönoton ympärille muodostuneen solidaarisuustoiminnan. Maahanmuuttajien omaan aktivismiin keskittyvä tutkimus on vasta kehityksessä. Eeva Puumalan tutkimus (2012) turvapaikanhakijoiden poliittisesta toiminnasta ruumiillisuuden kautta on tällä kentällä urauurtava. Sen lisäksi Saara Pellander ja Karina Horsti (2017) ovat analysoineet kahden afganistanilaispakolaisen nälkälakkoa vuonna 2012.

Oikeus elää protestin voi ymmärtää osana siirtolaisten oikeuksia ajavaa globaalia poliittista liikehdintää, jota on esiintynyt Keski-Euroopassa ja Yhdysvalloissa 1970-luvulta lähtien ja Pohjoismaissa 2010-luvulta lähtien (Bendixsen 2017; Chimienti 2011; Maestri & Hughes 2017; Tyler & Marciniak 2013). Epävirallisten siirtolaisten

3 Poliisi purki Suomi Maidan vastamielenosoituksen julkaisemiseksi 2017 tapahtuneiden järjestyshäiriöiden takia Rautatientorilta 26.6.2017.

poliittinen liikehdintä on reaktio kiristyneeseen turvapaikkapolitiikkaan, rajahallinnan koveneemiseen, siirtolaisten ja pakolaisten kohtaamaan rakenteelliseen väkivaltaan sekä maahanmuuttoa kriminalisoivaan julkiseen puheeseen vastaanottavissa maissa. Tutkimuksen mukaan mielenosoitukset tekevät näkyväksi pakolaisten ja epävirallisten siirtolaisten kansalaisuutta ja oikeudellisia rajoja koskevat kamppailut (Maestri & Hughes 2017; Pellander & Horsti 2017; Tyler & Marciniak 2013). Näissä kamppailuissa kehosta – erityisesti kärsivästä, sairaasta ruumiista – tulee poliittisen kamppailun areena eli kamppailujen yksi piirre on niiden biopoliittisuus (Ticktin 2011).

Humanitaarinen argumentointi ei kuitenkaan ole ongelmattonta. Kuten Arendt (1968) yk:n yleiskokouksen ihmisoikeusjulistusta kritisoidessaan tuo esiin, ihmisoikeudet perustuvat viime kädessä mahdollisuuteen vaatia oikeuksia, ”oikeuteen oikeuksiin” ja ainoastaan kansallisvaltioiden on mahdollista taata tämä. Ihmisoikeudet ovat näin ollen kansalaisen oikeuksia (ks. myös Khosravi 2013, 151–152). Tutkijat ovat myös tuoneet esiin (esim. Tyler 2006, 196), että humanitaarinen argumentointi voi paradoksaalisesti olla riippuvainen samaisesta lain ja oikeuden logiikasta ja oikeudellisista käsitteistä, kuten turvapaikanhakijan käsitteestä, joita liikkeissä pyritään haastamaan. Tämä paradoksi sisältyy myös Rautatien Oikeus elää mielenosoitukseen sen nimestä lähtien. Vaatimus oikeudesta elämään vetoaa yhtäläisiin ja erottamattomiin ihmis- ja perusoikeuksiin, mutta vaatimuksen voi ainoastaan esittää kansallisvaltiolle, joka oikeudet viime kädessä voi taata (Arendt 1968).⁴

Kriittisessä siirtolaistutkimuksessa kritisoidaan sekä maahanmuuttotutkimuksessa yleistä taloudellis-rationaalista näkemystä maahanmuutosta kansallisvaltioiden veto- ja työntövoimien nollasummapelinä että humanitarianistista lähestymistapaa, joka lähestyy maahanmuuttajia ja pakolaisia uhreina (Casas-Cortes ym. 2015). Kriittinen siirtolaisuustutkimus ottaa lähtökohdaksi maahanmuuttajien subjektiivisen kokemuksen (Casas-Cortes ym. 2015). Siinä on nostettu esiin, kuinka tutkimuksessa ja maahanmuuttopolitiikassa käytetyt kategoriat eivät vastaa muuttajien omia kokemuksia (esim. Casas-Cortes ym. 2015; Crawley & Skleparis 2018).

Kriittisen maahanmuuttotutkimuksen piirissä on jo pitkään kritisoitu poliittisen ja tutkimuksellisen diskurssin tarvetta määrittellä pakolaiset eri kategoriaan kuin maahanmuuttajat (Casas-Cortes ym. 2015), sillä yksittäisen ihmisen näkökulmasta pakolaisstatuksen saaminen vaikuttaa usein sattumanvaraiselta (esim. Khosravi 2013). Kansainväliset ja kansalliset pakolais- ja ihmisoikeusjärjestöt ovat pyrkineet korostamaan maahanmuuttajan ja pakolaisen välistä eroa, erityisesti maahanmuuttajien mahdollisuutta palata kotimaahansa. Pakolaisuuden mittarina on se, ettei valtio, josta he ovat kotoisin, tarjoa heille turvaa (UNHCR 2016). Pakolaisstatuksen määrittely sivuuttaa kuitenkin sen tosiseikan, että monet turvapaikkaa hakevat ovat saattaneet elää jo vuosia pakolaisena muussa kuin syntymämaassaan ennen, kuin he virallisesti hakevat turvapaikkaa. He ovat saattaneet kasvaa aikuisiksi toisessa maassa kuin siinä, jonka kansalaisuus heillä vanhempiensa kansalaisuuden perusteella on. Tutkijat ovat nostaneet esille, etteivät kategoriat ja käsitteet ole pelkkiä metaforia, vaan ne määrittävät ihmisten mahdollisuutta oleskelulupaansa ja niillä on näin ollen oikeudellista merkitystä (esim. Crawley & Skleparis 2018).

4 Tästä syystä en allekirjoita Giorgio Agambenin ajatusta paljaasta, poliittisen sfäärin ulottumattomissa olevasta elämästä (*bare life*). Olen samaa mieltä Miriam Ticktinin (2011, 14–15) kanssa siitä, ettei ole mahdollista kuvitella poliittisen ja sosiaalisen elämän ulkopuolella olevaa paljasta elämää.

Oikeus elää -mielenosoitus siirtolaisten protestina ja näkökulmana maahanmuuttopolitiikkaan

Tarkastelen tässä artikkelissa Oikeus elää mielenosoitusta nojaten yhtäältä protestileirejä (*protest camp*) käsittelevään sosiologiseen teoretisointiin (Frenzel, Feigenbaum & McCurdy 2014) ja toisaalta kriittiseen siirtolaisuustutkimukseen, jonka mukaan muuttoliikkeet itsessään voidaan ymmärtää sosiaalisina liikkeinä (Casas-Cortes ym. 2015), jotka muuttavat yhteiskuntaa. En siis ajattele, että on mahdollista eritellä Oikeus elää protestin vaikuttavuutta tai onnistumista, vaikka aktivistit itse pohtivat asiaa paljon. Ymmärrän, että protesti jo itsessään on osoitus yhteiskuntaa muuttavasta sosiaalisesta liikkeestä: yhtä lailla siirtolaisten läsnäolo muuttaa yhteiskuntaa, joissa he elävät.

Ymmärrän Oikeus elää mielenosoituksen erityisenä esimerkkinä epävirallisten siirtolaisten kamppailuista, jotka koskettavat yhtä lailla arkista selviytymistä kuin poliittisia oikeuksia ja oleskelulupaan liittyviä hallinnan muotoja. Protestileirien tutkimus (Brown ym. 2017; Frenzel, Feigenbaum & McCurdy 2014) on yksi työn analyttisistä innoittajista. Fabian Frenzelin, Anna Feigenbaumin ja Patrick McCurdyn (2014) mukaan mielenosoitusprotesteja on hyödyllistä tutkia infrastruktuurin käsitteen kautta. Infrastruktuurin elementteinä he erottelevat tilallisuuden, affektit ja autonomian. Tarkasteltaessa tilallisuutta fokuksessa on tilan ja paikan erilaiset roolit sekä tilallisuuden eri ulottuvuudet (mt. 2014, s. 458–462).

Frenzel, Feigenbaum ja McCurdy (2014) nostavat esiin protestileireihin kuuluvat affektit ja tunteet. Kutsun tätä ulottuvuutta *affektiiviseksi infrastruktuuriksi*. Affektien ja tunteiden käsittely osana infrastruktuuria tulee ymmärrettäväksi, kun ne ymmärretään yksilöpsykologiaan liittyvien ominaisuuksien sijaan välittäjinä yksilöiden ja yhteisöjen välillä, kuten Sara Ahmed (2004) kirjoittaa.

Käyttäen esimerkkeinä turvapaikanhakijan ja kansainvälisen terroristin figuureja Ahmed (mt., 119) esittää, että affektit ja tunteet toimivat kuin liima: ne liittävät figuureja yhteen koherenteiksi kokonaisuuksiksi ja kytkevät subjekteja toisiinsa.

Frenzelin ja kumppaneiden kolmas infrastruktuurin ulottuvuus liittyy leirien autonomisuuteen. Tällä he viittaavat protestileirien ”pyrkimykseen luoda poikkeuksellinen tila, joka eksplisiittisesti asettuu vastustamaan ympäröivää status quota” (Frenzel, Feigenbaum & McCurdy 2014, 465, kirjoittajan käännöös).

Vaikka Frenzelin ja kumppaneiden (2014) infrastruktuurin käsite on hedelmällinen näkökulma pitkäaikaisen protestin analyysiin, ei heidän tulkintamatriisinsa sovellu kaikilta osin Oikeus elää mielenosoituksen analyysiin. Oikeus elää mielenosoitus ei ole verrattavissa protestileiriin, sillä siellä ei virallisesti yövytty. Mikäli mielenosoittajat olisivat siellä yöpyneet, olisi kaupunki voinut hajottaa protestin vedoten leirytyksen kieltäviin sääntöihin. Tästä johtuen Oikeus elää mielenosoitus systemaattisesti torjui leiri-nimikkeen käytön, mikä ei estänyt mediaa johdonmukaisesti puhumasta Rautatien leireistä. Korostaessaan protestileirien autonomisuutta ja antagonismia Frenzelin ja kumppaneiden (2014) tulkintamatriisi ei myöskään ota riittävästi huomioon niitä materiaalisia ja poliittisia voimia, jotka yhtäältä mahdollistavat ja toisaalta haastavat mielenosoituksia.

Oikeus elää mielenosoitusta määrittä osittain jatkuva siihen kohdistuva haastaminen, joka liittyi Suomi ensin -mielenosoitukseen, sekä väkivalta ja väkivallan uhka, jota vastamielenosoittajat ja näiden tukijat kohdistivat Oikeus elää mielenosoituksen aktivisteihin. Uhman muodot vaihtelivat sanallisista uhkauksista ja provokaatiosta sabotaasirytyksiin, joista vaarallisin oli maaliskuun lopulla tehty polttopullosku. Tällöin aamuyöllä turvapaikanhakijoiden mielenosoituksen ohi ajanut mies valeli

telttaa ulkoapäin bensiinillä ja sytytti teltan tuleen. Tulta sammuttamaan mennyt irakilainen mies sai palovammoja käsiinsä ja joutui turvautumaan ensiapuun. Tekijää ei koskaan saatu kiinni. Epävirelliseen siirtolaisuuteen liittyvä aktivismi ei toisin sanoen herätä vain solidaarisuuteen perustuvia tiloja, jotka asettuvat vastustamaan vallitsevaa maahanmuuttopolitiikkaa, vaan ne voivat synnyttää myös niitä vastustavia antagonistisia tiloja. Turvapaikanhakijoiden puolustamiseksi syntyneiden solidaarisuusliikkeiden kriminalisointipyrkimykset ovat vastaavanlaisesti osoitus siitä, kuinka turvapaikanhakijoiden poliittinen mobilisoituminen synnyttää monenlaisia reaktioita.

Oikeus elää mielenosoitus ei toisaalta olisi voinut jatkua niin pitkään kuin se jatkui, jollei sillä olisi ollut ympäröivien yritysten ja instituutioiden sekä poliisin ennaltaehkäisevän yksikön tukea. Mielenosoituksen jatkumisesta käytiin useita neuvotteluja poliisin ja kaupungin kanssa, muun muassa kun Maaailma Kylässä festivaali uhkasi häätää mielenosoituksen pois Rautatientorilta.

Keskittymällä pelkästään mielenosoitusten infrastruktuuriin voi analyysi paradoksaalisesti sivuuttaa mielenosoituksen poliittiset vaatimukset. Pyrinkin tässä artikkelissa täydentämään Frenzelin, Feigenbaumin ja McCurdyn (2014) analyysiä yhdistämällä siihen näkökulman, jonka mukaan turvapaikanhakijoiden protestia voi lukea suomalaisen turvapaikkapolitiikan ja hallinnan kritiikkinä sekä katseena valtion suuntaan. Oikeus elää protestia voi käyttää näkökulmana siihen, millaisena valtio näyttäytyy turvapaikanhakijoiden näkökulmasta (myös Maury tässä numerossa).

Valtiota ei tule kuitenkaan käsitteellistää yhtenäisenä kokonaisuutena, joka toteuttaisi maahanmuuttopolitiikkaa yhdenmukaisesti. Osuvampi kuvaus on Pierre Bourdieun (1992, 37–38) metafora valtion kahdesta kädestä, joista vasen edustaa entisajan kamppailua sosiaalisen oikeudenmu-

kaisuuden puolesta vastustaen valtion oikeaa kättä, jota edustavat Valtionvarainministeriö, teknokraatit ja talouseliitti. Maahanmuuttopolitiikassa valtiolla voi sanoa olevan monta kättä ja jalkaa hallinnon eri tasoilla. Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa toteutetaan ja linjataan monien instituutioiden toimesta: Maahanmuuttovirastossa, sisäministeriössä, työ- ja elinkeinoministeriössä, poliisissa, kaikissa kolmessa oikeusasteessa, kunnissa, vastaanottokeskuksissa, terveyskeskuksissa, kouluissa ja niin edelleen.

Maahanmuuttopolitiikkaa ei myöskään ohjaa ainostaan Suomen vaan myös Euroopan Unionin lainsäädäntö. Lisäksi maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka on jatkuvassa muutoksessa. Ulkomaa-laislakia on laskujeni mukaan muutettu huhtikuuhun 2018 mennessä 71 kertaa sen jälkeen kun se 30.4.2004 astui voimaan. Esimerkiksi vuonna 2015 lakiin tehtiin jopa 13 muutosta (Finlex 2018). Vaikka osa muutoksista on ollut pieniä ja teknisiä, muihin lakeihin liittyviä muutoksia, on lakiin tehty laskujeni mukaan yli 50 merkittävää sisällöllistä muutosta, joista moni tulee EU-direktiiveistä. Ulkomaalaislaki onkin nykyisillään vaikeaselkoinen, mikä asettaa haasteita lain tulkinnalle.

Menetelmänä refleksiivinen etnografia

Artikkeli perustuu turvapaikanhakijoiden mielenosoituksessa tekemääni etnografiseen kenttätööhön, jonka intensiivinen vaihe kesti maaliskuusta kesäkuuhun 2017 mutta joka jatkuu tätä kirjoitettaessa. Kenttätöön aikana tein osallistuvaa havainnointia Rautatientorilla ja Kiasman edessä järjestetyssä Oikeus elää mielenosoituksessa sekä mielenosoituksesta poikineissa tapahtumissa ja pienemmissä mielenilmauksissa.

Haastattelin mielenosoituksessa toimineita aktiiveja sekä siellä vierailleita turvapaikanhakijoita heidän matkastaan Suomeen ja sen syistä,

elämästä Suomessa, turvapaikkaprosessista ja mielenosoituksen merkityksestä. Tein havainnointeja ja haastatteluja myös kolmessa eri vastaanottokeskuksessa Etelä-Suomessa sekä Metsälän ja Joutsenon säilöönottoyksiköissä. Tähän mennessä olen haastatellut yhteensä 37 turvapaikanhakijaa Irakista, Afganistanista ja Pakistanista. Haastateltavista 32 on miestä ja 5 naista ja iältään he olivat haastatteluhetkellä 20–55vuotiaita. Suurin osa haastatteluista on tehty kahden kesken englanniksi ja kuudessa haastattelussa englantia paremmin puhuva ystävä toimi tulkkina. Yhden haastateltavan suomen kieli oli niin hyvää, että hän halusi puhua suomea. Kahta turvapaikanhakijaa haastattelin kaksi kertaa, ja olen mahdollisuuksien mukaan selvittänyt haastateltavien tilannetta vuotta myöhemmin keväällä 2018.

Tässä artikkelissa käytän pääaineistonani kenttäpäiväkirjaani (132 s.), johon olen kirjannut havaintoni Oikeus elää mielenosoituksesta, tarkemmin sanottuna 63 päivältä sekä niiden aktiivien haastatteluja, jotka ovat olleet aktiivisia mielenosoituksessa. Nauhoitettujen haastatteluiden lisäksi olen tehnyt osallistuvan havainnoinnin ohessa lyhyitä etnografisia haastatteluja 35 muun turvapaikanhakijan kanssa.

Refleksiivinen tutkimusote on ollut tutkimuksen toteuttamisen ohjenuorana läpi tutkimusprosessin. Ymmärrän refleksiivisyyden keskeiseksi tavaksi kääntää tutkimusetiikka eettiseksi tutkimuskäytännöiksi (Guillemin & Gillam 2004). Refleksiivisyys tutkimuseettisenä käytäntönä on tarkoittanut sitä, että tutkimuksen aikana niin havainnoinnin kuin haastatteluiden aikana olen pohtinut omaa asemaani tutkimuskentällä sekä pyrkinyt tutkitsemaan turvapaikanhakijoiden välittämiä merkkejä epämukavuudesta, ahdistuksesta tai epäluulosta. Tämä on havainnoinnin kohdalla tarkoittanut sitä, etten ole kirjoittanut muistiinpanoja kentällä ollessani vaan jälkepäin ja haastatteluissa sitä, että ne ovat olleet

mahdollisimman vapaamuotoisia keskusteluita. Ne haastateltavat, joiden haastattelut on nauhoitettu, ovat saaneet tutkimuksesta darin- tai arabiankielisen tiedotteen, josta selviää tutkimuseettiset periaatteet liittyen tutkimusaineiston käyttöön ja säilyttämiseen sekä tutkittavien anonymisointia koskeva periaate. He ovat myös allekirjoittaneet arabian- tai darinkielisen suostumuslomakkeen.

Maahanmuuttotutkimuksessa tutkimuseettisiä kysymyksiä on pohdittava myös sen kautta, millaisia eettisiä kysymyksiä menetelmiin itsessään liittyy. Haastattelumenetelmä ei ole neutraali tiedonhankinnan muoto. Sen voi ymmärtää länsimaiseksi menetelmäksi, joka perustuu individualistiseen käsitykseen subjektista, joka on tottunut kertomaan itsestään lineaarisen aikäkäsityksen mukaisesti suhteellisen todenmukaisesti. Haastattelussa tutkija antaa haastateltavalle kategorioita, jotka eivät nekään ole neutraaleja, vaan ovat osaltaan muodostamassa tutkittavaa kenttää ja tutkimukseen osallistuvan asemaa kentällä (Näre & Holley 2015).

Turvapaikanhakijoiden tapauksessa haastattelutilanne jo itsessään muistuttaa muodoltaan turvapaikkahaastattelua. Tämä on omiaan tuottamaan epäluuloa haastattelua ja sen tarkoituksiperiä kohtaan. Monilla haastateltavilla oli myös huonoja kokemuksia turvapaikkahaastatteluissa käytetyistä tulkeista. Tästä syystä en halunnut palata erillistä tulkkia, vaan pyrin haastattelemaan erityisesti henkilöitä, joiden englannin kieli oli riittävän hyvää. Niissä tapauksissa joissa kielitaito ei ollut riittävä, tulkkina toimi haastateltavan tuttu. Toisaalta moni haastateltava ilmaisi kiitollisuutta saada kertoa oma tarinansa tavalla, jonka he kokivat vapaaksi. Haastatteluissa eettisenä ohjenuorana pidin sensitiivistä ja läsnä olevaa kuuntelemista (Back 2007), jonka aikana pyrin kiinnittämään huomiota haastateltavan tunnetiloihin ja reaktioihin. Tällainen mikroettinen (Guillemin & Gillam 2004) reflektio oli osa myös havainnointia.

Refleksiivinen tutkimusote on määrittänyt myös aineiston analyysiä. Analyysi on edennyt tutkimuksen eri vaiheissa eri intensiteetillä. Vaikka analyysiä ei voi täydellisesti irrottaa aineistonkeruusta, olen tietoisesti pyrkinyt ottamaan etäisyyttä kenttään ja tutkimuskohteeseen pystyäkseni analysoimaan aineistoa. Analyysissäni olen luke-
nut haastatteluja ja tutkimuspäiväkirjaani useamman kerran tutkimuskirjallisuuden kanssa, minkä jälkeen olen jäsentänyt aineistoa teemoittain.

Protesti marginalisoivaa ja sairaaksi tekevää valtiota vastaan

Tunnen olevani eksyksissä, istun yksin enkä tiedä mitä tehdä [paikkakunnalla], jossa ei ole ihmisiä. Joten luon ryhmän Facebookiin. Kysyin ihmisiltä heidän valituksestaan turvapaikkapäätökseen, mitä voin tehdä ja kuinka kauan aikaa se vie. Minulla ei ole mitään käsitystä. Minulla on ystävä, suomalainen nainen ja hän on uskomaton, aivan kuten enkeli. Hän auttoi minua. Tunsin itseni vihaiseksi kun ajattelin tapaustani, perhettäni. Söin unilääkkeitä nukkuakseni. Mutta kun olin kiireinen Facebook-ryhmässä se auttoi minua hetkeksi unohtamaan oikeat ongelmani. (Irakilaisen Amalin haastattelu 28.4.2017).

Näin Amal, yksi Oikeus elää mielenosoituksen järjestäjistä, aloittaa kuvauksen siitä, kuinka idea protestista sai alkunsa. Kertomus kiteyttää usean haastatteleman turvapaikanhakijan kokemuksen turvapaikkaprosessista, johon yhdistyy epä tietoisuus oman prosessin kulusta. Huoli tuottaa unetomuutta, ahdistusta sekä usein psykosomaattista sairastelua, kuten tutkimukset eri maista osoittavat (esim. Burnett & Peel 2001; Gerritsen ym. 2006).

Afganistanilainen Sajed kuvasi omaa, lähes kaksi vuotta kestänyttä turvapaikkaprosessiaan minulle seuraavasti: ”Tuhlaamme elämämme Suomessa.

Suomi tekee meidät sairaaksi, mieleltämme sairaaksi” (havainnointimuistiinpanot 25.4.2017).

Turvapaikkaprosessin kesto ja siihen liittyvä lopptomaksi koettu odotus koettiin ajan valumisena hukkaan ja elämän tuhlauksena. Melanie Griffiths (2014) on kuvannut turvapaikkaprosessiin liittyvää ajankokemusta hitaana, tahmeana aikana. Tutkimukseen osallistujat kokivat tällaisen tahmean ajan heitä sairastuttavana. Useat söivät unilääkkeiden lisäksi masennus- ja ahdistuslääkkeitä:

Farid on odottanut päätöstä valitukseensa kuu-
kausia ja sanoo olevansa masentunut. Hän pahoittelee, että hänen on vaikea puhua, sillä lääkitys kuivaa suun. Farid näyttää minulle lääkemääräyksensä, josta selviää, että hän syö kolmea erilaista masennuslääkettä: Xanoria, Escitalopramia ja Ketipinoria. Googlaan ne myöhemmin. Lääkeinfon mukaan lääkkeitä käytetään vakavien masennusten, psykoosin ja skitsofrenian hoitoon. Lista sivuvaikutuksista on useiden sivujen pituinen. (Havainnointimuistiinpanot 13.3.2017)

Amal kuvaa turvapaikanhakuun liittyvää yksinäisyyden ja eristyksessä olemisen tunnetta, joka on tutkimukseen osallistuvien keskuudessa jaettu tunne. Kun vuonna 2015 Suomesta haki turvapaikkaa yli 32 000 ihmistä, yli 28 800 enemmän kuin vuonna 2014, jouduttiin vastaanottokeskustsia avaamaan kovalla kiireellä. Syksyn 2015 vastaanottokeskusten lukumäärä kasvoi kolmekymmenestä 212 yksikköön (Sisäministeriö 2016). Vastaanottokeskuksista monet avattiin entisiin hotelleihin ja leirikeskukseen ”keskelle ei mitään”, kuten turvapaikanhakijat leirejä⁵ kuvasivat.

Vastaanottokeskuksia avattiin pienille paikkakunnille, joissa ”ei ollut ihmisiä”, kuten Amal

5 Turvapaikanhakijat kutsuvat vastaanottokeskuksia yleisesti termillä *camp* eli leiri, ja käytän samaa termiä kuvatessani heidän kokemuksiaan.

asian ilmaisee. Kuten Kynsilehto ja Puumala (2017, 207) kirjoittavat, turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta tuo syrjäalueille palveluita ja taloudellista toimintaa, joista hyötyvät myös muut asukkaat. Mikä kunnan näkökulmasta näyttäytyy taloutta elvyttävänä, on turvapaikanhakijan kannalta eristävää. Sosiaalisen median ryhmät nousevat tällöin keskeiseksi verkostoitumisen tavaksi. Tärkeään rooliin nousivat myös suomalaiset vapaaehtoiset, joita haastateltavat kutsuivat siskoiksi ja veljiksi, äideiksi ja isiksi tai enkeleiksi, kuten Amal edellä.

Oikeus elää mielenosoituksen keskeinen merkitys, osa sen autonomista ulottuvuutta Frenzelin ja kumppaneiden (2014) jaottelua käyttäen, oli itse aktivoituminen, mikä muutti tahmean ja turhauttavan ajan toiminnalliseksi ajaksi. Amal jatkaa kuvaustaan siitä kuinka Oikeus elää mielenosoitus sai alkunsa seuraavasti:

Joulukuussa 2016 ajattelin, että täytyy järjestää mielenosoitus. Kysyin [neuvoa] suomalaisilta vapaaehtoisilta Oikeus elää- ja Vapaa liikkuvuus verkostoista ja näiltä tyypeiltä Coffee without borders [kahvila]ssa.6 Niin me järjestimme mielenosoituksen Senaatintorilla ja saimme kaksi minuuttia uutisissa, eikä edes suomenkielisisä vaan ruotsinkielisissä uutisissa. [...] Joten ihmiset olivat pettyneitä, koska kukaan ei kuule meitä. Suurin osa ihmisistä ei edes tiennyt, että meillä oli mielenosoitus Helsingissä. [...] Joten minä ja kahdeksan muuta kaveria pää-

timme mennä ulos ja nukkua kadulla kunnes joku hallituksesta tulee kysymään miksi te olette täällä. [...] Joten olimme päivän, kaksi, kolme eikä mitään tapahtunut. Poliisilta saatu lupa oli kolmeksi päiväksi ja kysyin Vapaa liikkuvuus verkoston aktiiveilta voimmeko jatkaa. [...] Ja me jatkoimme kaksi päivää lisää, ja kaksi kansanedustajaa tuli. Ja niin meitäkin tuli enemmän kuin kahdeksan, 50–54 ihmistä. Kun [irakilaiset] näkivät, että kansanedustajat tulivat, sillä meidän kulttuurissamme kansanedustajat eivät vain kävele kadulla, [he olivat] vau. Sen jälkeen paljon ihmisiä liittyi mielenosoitukseen ja suomalaisia tukijoita. Olimme niin onnellisia, vau, nyt saamme huomiota. Media alkoi kirjoittaa. Toisella puolella rasistien ryhmä oli meitä vastaan ja me huusimme ”Irak ei ole turvallinen! Lopettakaa pakkopalautukset!” ja he [rasistit] huusivat myös. Se oli jotain mikä sai ihmiset kiinnostumaan. (Amalin haastattelu 28.4.2017).

Amalin kuvaus nostaa esiin useita tärkeitä protestileirien ulottuvuuksia. Siitä ilmenee, että vaikka Vapaa liikkuvuus verkoston suomalaiset aktiivit neuvoivat turvapaikanhakijoita protestin alussa, oli mielenosoitus alusta alkaen turvapaikanhakijoiden. Periaatteena oli myös, etteivät protestia koskevia päätöksiä tee suomalaiset vaan irakilaiset ja protestiin viikkoa myöhemmin liittyneet afganistanilaiset turvapaikanhakijat. Pysyvä protestimielenosoitus herätti poliitikkojen ja median huomion tehokkaammin kuin joulukuussa järjestetty parin tunnin mittainen mielenosoitus, vaikka siihen osallistui sadoittain turvapaikanhakijoita ympäri Suomea. Paradoksaalisesti Suomi Ensin vastamielenosoitus oli Amalin mukaan yksi syy siihen, että ihmiset kiinnostuivat turvapaikanhakijoiden protestista. Kaksi protestia takasi mediahuomion, mutta vastakkainasettelusta ja konflikteista tuli myös hallitseva kehys, jonka kautta mielenosoituksia julkisuudessa kevään mittaan käsiteltiin.

6 Oikeus elää verkosto on suomalaisten vapaaehtoisten verkosto, joka muun muassa ylläpitää *MigriLeaks* sivustoa, jossa julkaistaan Maahanmuuttoviraston ja Korkeimman Hallinto-oikeuden päätöksiä (Oikeus elää 2018). Turvapaikanhakijoiden mielenosoitus lainasi Oikeus elää verkoston nimen omalle mielenosoitukselleen. Vapaa liikkuvuus on puolestaan vuodesta 2006 toiminnassa ollut siirtolaisaktivistien verkosto, joka muun muassa pitää oikeudellista neuvontaa tarjoavan *Coffee without borders* kahvilaa Helsingissä (Vapaa Liikkuvuus 2018).

Protestin paikka ja affektiivinen infrastruktuuri

Amalin kuvaus tuo hyvin esiin kuinka tärkeää protesteissa on niiden emotionaalinen ja affektiivinen ulottuvuus (Jasper 1998; Frenzel, Feigenbaum & McCurdy 2014). Kuvauksessa näkyä mielenosoittajien alussa kokema innostus, kun heidän protestinsa kiinnitti poliitikkojen ja median huomion. Se osoittaa, että tunteet ovat solidaarisuuden liima, mikä mobilisoi konfliktin (Jasper 1998, 399). Affektit eivät kuitenkaan toimi vain subjekteja yhdistävänä vaan myös hajottavana. Protestileirin ylläpitäminen yötä päivää vaati mielenosoittajilta valtavaa fyysistä ja henkistä panostusta. Mielenosoituksen jatkuessa kuukausia ilman että pakkopalautukset loppuivat vaimensi alun innostusta, mikä näkyi erityisesti vapaaehtoisten vähenemisestä:

Demossa on rauhallista, vain kuutisen henkilöä. Akrim on siellä. Hän sanoo että 30 päivän jälkeen ihmiset alkavat olla väsyneitä, että nytkin vain näin vähän ihmisiä paikalla. Yritän lohduttaa, että ehkä on vielä aikaista [klo 11]. (Havainnointimuisiinpanot 15.3.2017)

Erityisen masentavaa mielenosoittajille oli se, ettei Helsinki-Vantaan lentokentällä huhtikuun alussa järjestetyssä mielenosoituksessa pystytty estämään Afganistaniin lähtenyt pakkopalautuslentoa:

Tapaan Akramin demossa. Halaan häntä ja kysyn miten menee. ”Hyvin ja huonosti”, Akram vastaa. Hyvää koska Akramin asianajaja on sanonut korkeimman oikeuden päätöksen tulevan pian [...] Kun kysyn miten demo voi, Akram vastaa, että ihmiset ovat yliväsyneitä (people are supertired). Tänäpä on 71. päivä ja paikalle tulee Akramin mukaan yhä vähemmän väkeä. Lasken että nyt paikalla on noin 10 henkeä, vähemmän kuin tavallisesti tähän aikaan. Akram sanoo, että se ettei palautuslentoa Afganistaniin pystytty pysäyttämään on yksi

syy, miksi ihmiset ovat niin pettyneitä. (Havainnointimuisiinpanot 21.4.2017).

Osallistuvana havainnoijana oli helppo aistia affektit protestin yleisenä tunnelmana, jota voi kutsua vaikka mielenosoituksen mielialaksi. Tätä tunnelmaa on vaikea sanallistaa. Yritän välittää protestin affektiivisen infrastruktuurin ajatusta kuvaamalla mielenosoituksen kansainvälisen naistenpäivän juhlan järjestelyjä:

Mielenosoituksessa vietetään naisten päivää ja paikalla on paljon naisia ja pellejä sekä Helsingin kaupungin kaksi lähityöntekijää. Riitta on lähdössä luistelemaan lasten kanssa. Ennen lähtöään hän tulee stressaantuneen oloisena ohjeistamaan Pilaria, että tämän olisi syytä lähteä kauppaan [hakemaan tarjoiluja] mielenosoittajan avuksi, joka ei puhu tarpeeksi hyvää englantia. [...] [Lopuksi] hän haluaa Pilaria ja kuiskaa tämän korvaan ”I love you”. [...] Ryhmä ihmisiä puhuu kiihtyneeseen sävyyn ja säätää jotain. Kysyn suomalaiselta naiselta, onko joku hätänä, hän vastaa, ettei mitään hätää. On kyse keltaisista huomioliiveistä, joita tarvitaan lisää. Hän sanoo lähtevänsä ostamaan niitä.

Paikalla on ryhmä naisia pukeutuneena pelleiksi. Pellet laittavat musiikkia soimaan kännykästä ja poseeraavat kameroille. Otan heistä kuvia. Paikalla on myös Voima-lehti kuvaamassa ja haastattelemasa. [...] Naisten tapahtumassa jaetaan flyereita. [...] Teltassa on tarjolla teetä ja leipiä. Järjestäjät jakavat suklaata, vaahtokarkkeja ja taateleita juhlan kunniaksi. Teltoa on koristeltu ilmapalloilla. Paikalla on lapsia, joita en ole aiemmin protestissa nähnyt. (Havainnointimuisiinpanot 8.3.2017)

Kuvauksesta toivottavasti välittyä, kuinka erilainen mielenosoituksen affektiivinen infrastruktuuri saattoi olla päivästä toiseen mutta myös päivän mittaan rauhallisesta aamusta vilkkaampaan ilta-päivään ja iltaan sekä jälleen – useimmiten – hiljaisempaan yöhön.

Paikalla on tärkeä merkitys protestileireille (Frenzel, Feigenbaum & McCurdy 2014). Niin myös Oikeus elää mielenosoituksessa. Helsingin keskustassa mielenosoittaminen oli symbolisesti ja käytännön syistä tärkeää. Mielenosoitus loi kaikille avoimen autonomisen tilan, jonne valtion marginalisoimat turvapaikanhakijat saattoivat vapaasti tulla ja jossa he saivat tietoa, apua ja sosiaalisia verkostoja. Mielenosoituksen yksi tärkeimmistä kuluieristä olivatkin matkakortit, joilla mahdollistettiin se, että muista kaupungeista Helsinkiin tulevat aktiivit saattoivat osallistua mielenosoitukseen.

Rautatien strateginen sijainti kaupunkilaisten työmatkojen leikkauspisteessä mahdollisti turvapaikanhakijoiden ja ohikulkijoiden välisten ”transformatiivisten kohtaamisten” tapahtumisen (Feigenbaum, McCurdy & Frenzel 2013). Rautatien vapaa tila mahdollisesti myös mielenosoituksen laajenemisen yhdestä kolmeen telttaan ja vahvisti mielenosoituksen vakiintumista sosiaalisesti kohtauspaikaksi, jonne kaikki marginalisoiduista suomalaisista Itä-Euroopan romaneihin olivat tervetulleita. Paikan symbolinen merkitys näkyi myös keskusteluissa, joita mielenosoituksen siirtojen yhteydessä käytiin – myös vastamielenosoituksen kohdalla. Kun poliisi siirsi Oikeus elää mielenosoituksen Rautatien teltalle, siirtyi vastamielenosoitus ensin Kansallisteatterin taakse. He vaativat kuitenkin päästä näköetäisyydelle ”kohteestaan”, jonka seurauksena syntyi kuukausia kestänyt tilanne, jossa Rautatien teltta vastakkaisilla laidoilla oli kaksi mielenosoitusta.

Protesti mielivaltaista valtiota vastaan

Vastoin Frenzelin, Feigenbaumin ja McCurdyin (2014) väitettä, jonka mukaan protestiliikkeillä ei olisi yhteisesti sovittuja vaatimuksia eikä siten pyrkimystä vaikuttaa edustuksellisen politiikan kautta, Oikeus elää mielenosoittajat toivoivat

saavansa äänensä päättäjien kuuluville. Protestin vaatimukset tiivistettiin viiteen kohtaan, jotka käännettiin eri kielille ja joita jaettiin mielenosoituksessa.

Mielenosoituksen vaatimukset koskivat oikeutta oikeusapuun turvapaikkaprosessissa. Tätä oli vuoden 2016 lainmuutoksen myötä rajattu siten, ettei aikuisella turvapaikanhakijalla ollut enää oikeutta avustajan läsnäoloon turvapaikkapuhutuksessa, ”ellei avustajan läsnäolo ole erityisen painavista syistä tarpeen” (Finlex 2018 Ulkomaalaislaki 301/2004 §9). Mielenosoitus vaati oikaisuja Maahanmuuttoviraston päätöksiin, joita olivat olleet tekemässä kokematon henkilökunta ja osaamattomat tulkit ja jotka perustuivat vanhentuneisiin maatietoraportteihin. Vaatimuksiin kuului pakkopalautusten keskeyttäminen, kunnes päätösten oikeellisuus on taattu, sekä riittävän majoituksen ja toimeentulon turvaaminen ihmisille, joiden vastaanottopalvelut hallinto-oikeuden toisen kielteisen päätöksen myötä päättyvät (Oikeus elää mielenosoituksen vaatimukset 2017).

Turvapaikanhakijoiden poliittisten vaatimusten tuominen Helsingin keskustaan tapahtui arkisten kohtaamisten kautta:

Vierailin ensimmäistä kertaa Oikeus elää demossa lauantaan 4.3.2017 mielenosoituksen 22. päivänä. [...] Jäin seisoskelemaan mielenosoitukseen ja pian luokseni tuli nuori suomalainen mies, IT-alan työntekijä odotellessaan bussia. [...] Hän kertoi tulevansa mielenosoitusta, mutta ettei työpaikkansa vuoksi voi avoimesti puhua tuestaan. Hänet tunnisti nuori irakilainen mielenosoittaja, joka kuuluttuaan olevani yliopistolta kävi hakemassa teltasta vanhemman miehen. Nuori irakilainen selitti, että vanhempi mies asuu vastaanottokeskuksessa pienellä paikkakunnalla ja että häntä ja hänen perhettään uhkaa häätö vastaanottokeskuksesta, sillä he ovat saaneet toisen kielteisen päätöksen. Nuori irakilainen mies pyysi vanhempaa miestä

näyttämään minulle kaikki paperinsa ja ottamaan niistä kuvat. Miehellä oli paperit kansiossa, joka oli hänellä valmiina kädessä. Tein hämmennyneenä työtä käskettyä ja otin kännykälläni kuvat Maahanmuuttoviraston päätöksistä, valituksesta hallinto-oikeudelle, hallinto-oikeuden kielteisestä päätöksestä sekä ilmoituksesta vastaanottopalveluiden päättymisestä. Kun yritin nuoren miehen välityksellä kysyä vanhemmalta mieheltä tämän tapauksesta, oli ilmeistä, ettei mies ymmärtänyt, miksi hän oli saanut kielteisen päätöksen, vaikka hänen henkensä oli ollut vaarassa Irakissa, ja miksi heitä oltiin nyt häätämässä vastaanottokeskuksesta. (Havainnointimuistiinpanot 7.3.2017)

Koin ja todistin ensimmäisen illan kaltaisia kohtaamisia mielenosoituksessa lähes päivittäin. Ote kenttäpäiväkirjasta osoittaa konkreettisesti, miten mielenosoitus onnistui tuomaan turvapaikanhakijoiden kamppailut, heidän kärsimyksensä ja epävarmuutensa lähelle tavallisten suomalaisten arkea. Yllä olevassa otteessa voi nähdä potentiaalinen moneen ”transformatiiviseen kohtaamiseen” (Feigenbaum, McCurdy & Frenzel 2013). Ote osoittaa myös ”paperiton”-termin harhaanjohtavuuden. Monilla paperittomuuteen joutuneilla turvapaikanhakijoilla oli passi tai muita henkilöllisyystodistuksia. Heillä oli kasapäin papereita omaan tapaukseensa liittyen. Oleskeluluvattomuus on myös tila, johon osa joutui mutta josta moni pääsi eroon: se ei ole mikään pysyvä status, kuten paperiton-termin konnotaatiot voivat antaa ymmärtää (esim. Leppäkorpi 2011).

Oikeus elää mielenosoitus antoi kollektiivisen äänen turvapaikanhakijoiden Maahanmuuttovirastoa kohtaan osoittamalle kritiikille. Mielenosoittajat toivat mielenosoitukseen päätöksistään ja hakivat sieltä apua ja neuvoa tapaukseensa. Maahanmuuttoviraston päätösten tiukentunut vaatimus pystyvä todistamaan henkilökohtainen vaino (Saarikkomäki ym. 2018) näkyi turvapaikanhakijoiden mielenosoituksiin tuomissa päätöksissä

toistuvana lauseena ”pelkosi ei ole objektiivisesti perusteltua”.

Perheenyhdistämistä koskevassa tutkimuksessa on tuotu esiin suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa määrittävä jatkuva epäily (Fingerroos, Tapaninen & Tiilikainen 2016), josta Shahram Khosravi (2013, 141–145) puhuu Ruotsin yhteydessä epäilyn kulttuurina. Vastaavasti ulkomaalaislain muutokset ja Maahanmuuttoviraston tiukentunut turvapaikkalinja oli mielenosoittajille osoitus valtion mielivaltaisuudesta. Akram epäili Maahanmuuttoviraston kykyä erottaa todenmukaiset kertomukset sepitetyistä ja oli hyvin perillä ulkomaalaislain muutosten vaikutuksista:

A: [A]sia jonka olen oppinut on että ihmiset jotka kertovat oikean tarinassa Migrille, faktat, he saavat kielteisen. Joku joka valehtelee Migrille, he saavat myönteisen. [...]

L: Mistä tiedät että he valehtelevat? Kertoivatko he sinulle?

A: Koska he ovat ystäviäni. En halua sanoa keitä he ovat, mutta kyllä, vastaanottokeskuksessa on satoja ihmisiä, jos sadasta 6 tai 7 saa myönteisen ja loput 93 kielteisen ja nuo 7 tai 6 ihmistä, jotka saivat myönteisen, he sanoivat kertoneensa tarinan joka ei ole faktaa, vaan aivan eri tarina ja he saivat turvapaikan. Se tarkoittaa että Suomen Migri ei ymmärrä, ei voi arvioida, mustaa ja valkoista, kuka kertoo faktat ja kuka valehtelee. [...] Kun saavuimme Suomeen he antoivat meille ohjepaperin, joka meidän piti lukea ja jossa sanottiin millä perusteella turvapaikka myönnetään. He sanoivat että me annamme teille kielteisen tai myönteisen kuuden kuukauden sisällä ja silloin oli humanitäärinen suojelu ja kun me saavuimme Suomeen ja aloimme elää Suomessa he muuttivat politiikkaa ja poistivat humanitäärisen suojelun laista. Ja tämä on epäreilua, sillä useilla ihmisillä ei ole tarpeeksi vahva tapaus ja he olisivat voineet

saada turvapaikan humanitäärisen suojelun perusteella, ja he poistivat sen artiklan, joten se tarkoittaa etteivät he voi saada turvapaikkaa ja tämä on epäreilua. (Akramin haastattelu 9.3.2017)

Khosravi (2013, 141) esittää, että koko nykyinen ”turvapaikkaprosessi vaikuttaa perustuvan epäjohtomukaisuuksien paikantamiseen hakijan kertomuksesta, jotta [hakijan] turvapaikkatarpeensa todenperäisyys voitaisiin kyseenalaistaa”. Akramin kuvaus viittaa mielivallan kokemukseen, kun lainsäädäntöä kiristetään niin, että eri aikoina Suomeen tulleet turvapaikanhakijat ovat eri asemassa.

Protesti ”laittomaksi” tekevää valtiota vastaan

Yksi keskeinen Oikeus elää protestin vaatimus kohdistui valtioon, joka yhdessä hetkessä tekee ihmisistä oleskeluluvattomia, ”laittomia”. Niin kauan kun turvapaikkahakemus on vireillä, on henkilöllä pääsy vastaanottopalveluihin, joihin kuuluu perustoimeentulo, -terveyspalvelut sekä työnteko-oikeus. Mikäli Maahanmuuttovirasto ei anna myönteistä päätöstä, voi kielteisestä päätöksestä valittaa hallinto-oikeuteen. Jos hallinto-oikeus ei hyväksy valitusta, jota haastateltavat kutsuvat yleisesti ”toiseksi kielteiseksi” (*second negative*), merkitsee se vastaanottopalveluiden loppumista, ellei turvapaikanhakija onnistu tekemään uutta turvapaikkahakemusta uusiin todisteisiin vedoten tai ellei hän saa harvinaista valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Mikäli hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen henkilö ei koe voivansa palata niin kutsutun vapaaehtoisen paluun järjestelmässä, voidaan hänet ottaa säilöön pakkopalautusta varten.

Rautatientorilla mielenosoituksessa tarjottiin päivittäin vähintään teetä ja pientä naposteltavaa, jota myös ohikulkijat ja aktivistit mielenosoitukseen toivat. Myöhemmin keväällä pyrittiin

valmistamaan ruokaa päivittäin, mikä oli monille vastaanottokeskuksista pois joutuneille paperittomiksi tehdyille turvapaikanhakijoille olennainen osa päivittäistä ruoan saantia. Mielenosoituksessa oli mahdollista etsiä majoitusta niille turvapaikanhakijoille, joiden vastaanottopalvelut olivat päättyneet.

Vastaanottopalveluiden päättyminen ajoi osan turvapaikanhakijoista epätoivoisiin tekoihin. Afganistanilainen Nadim yritti itsemurhaa saatuaan ”toisen kielteisen”, jonka myötä hänen kohdallaan vastaanottopalvelut loppuivat. Toisen kielteisen jälkeen hän ei tiennyt minne mennä, mistä saada ruokaa eikä miten selvittää hengissä Helsingin talvessa. Hän selitti haastattelussa itsemurhayritystään seuraavasti: ”Jos Afganistanissa Taleban tappaa aseella, niin Suomessa hallitus tappaa kynällä” (Nadimin haastattelu 13.3.2017).

Nadim viittaa lauseellaan siihen, että jos Suomi kynällä tekemällään päätöksellä karkottaa hänet Afganistaniin, on hän varma, että hänet tapetaan. Lauseella on myös toinen merkitys, joka liittyy Nadimin sen hetkiseen tilanteeseen. Hän on joutunut pois vastaanottokeskuksesta, asuu tuttujen nurkissa ja välillä kadulla eikä hän tiedä, miten hän pystyy elämään. Näin hän kokee Suomen pakottaneen hänet tilanteeseen, josta hän ei nähnyt muuta poispääsyä kuin kuolema oman käden kautta.

Johtopäätökset

Oikeus elää mielenosoituksen moninaisia merkityksiä voi ymmärtää materiaalisena ja fyysisenä pyrkimyksenä tuoda turvapaikanhakijoiden kamppailut ja kärsimykset vastaanottokeskusten ja yksityiskotien suojusta pääkaupungin keskustaan. Mielenosoitus on kollektiivista toimintaa, joka pyrkii sekä vaikuttamaan poliittisiin päätäjiin että vetoamaan yhteiseen ihmisyyteen. Mielenosoitus on ymmärrettävissä myös uudenlaisen

poliittisen aktivismin kehyksessä, jossa kamppailu tapahtuu biopolitiikan sfäärillä (Ticktin 2011). Kuten Fahim asian esitti, Oikeus elää mielenosoituksen tarkoituksena oli osoittaa, ettei turvapaikanhakijoiden kärsimystä voi sivuuttaa, sillä hekin ovat ihmisiä siinä missä muutkin. Turvapaikanhakijoiden elämällä on sama arvo kuin muidenkin.

Mielenosoitusta on mahdollista lukea myös kritiikinä valtion harjoittamaa turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan. Tämän luen-
nann mukaisesti olen analysoinut Oikeus elää mielenosoituksen valtion kohdistaman kritiikin eri ulottuvuuksia, jotka eivät ole selvästi toisiaan poissulkevia vaan yhteydessä toisiinsa. Olen kysynyt, millaisena valtio näyttäytyy kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden silmistä katsottuna. Kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden silmissä valtio näyttäytyy mielivaltaiselta. Se pyrkii eristämään ja marginalisoimaan turvapaikanhakijat ja se tekee ihmisistä sekä "laittomia" että sairaita.

Samalla kun valtion "oikea käsi" (Bourdieu 1992) on näyttänyt turvapaikanhakijoille ovea ja keskisormea, valtion "vasemmat kädet" mahdollistavat sen, että myös heillä, jotka eivät kansalaisuuden piiriin virallisesti kuulu, on oikeus osoittaa mieltään. Samalla ne mahdollistavat sen, että kansalaisyhteiskunnalla on resursseja järjestäytyä turvapaikanhakijoiden tueksi ja että kunnat voivat taata peruspalvelut myös epävirallisille asukkaille.

Olen tarkastellut protestin merkityksiä myös infrastruktuurin käsitteen kautta. Frenzeliä ja kumppaneita seuraten (2014) olen analysoinut Oikeus elää protestin infrastruktuurin eri ulottuvuuksia. Protestin affektiivinen infrastruktuuri osoittautui ajassa ja paikassa vaihtelevaksi mutta olennaiseksi mielenosoittajien välistä solidaarisuutta luovaksi tekijäksi. Ilman affekteja ja tunteita, jotka liittivät turvapaikanhakijat ja heidän tukijansa "perheeksi", kuten osa protestoijista kollektiivin

nimesi, ei mielenosoitus olisi voinut jatkua yli seitsemän kuukautta yötä päivää. Affektiivinen infrastruktuuri oli olennainen osa mielenosoituksen perustaa, joka tuki sen laajenemista kaikille avoimeksi kohtaamispaikaksi.

Affektiivinen infrastruktuuri loi sosiaaliset verkostot, joissa turvapaikanhakijoiden aktivismi jatkuu. Vaikka mielenosoitus fyysisenä paikkana on päättynyt, turvapaikanhakijoiden aktivismi jatkuu Vapaa liikkuvuus järjestön ja paperittomien päiväkeskus Mosaiikin yhteydessä, sosiaalisen median kautta järjestyneissä verkostoissa sekä pakkopalautusten yhteydessä järjestetyissä mielenosoituksissa. On selvää, ettei maahanmuuttajavetoinen poliittinen aktivismi maahanmuuttokysymyksissä ole Suomessa päättynyt, vaan se on vasta alkamassa.

Kiitokset

Artikkeli liittyy kahteen tutkimushankkeeseen: *Epävarma elämä. Epävirallinen maahanmuutto ja prekaari työ Suomessa* (2015–2018, Suomen Akatemia, projektinnumero 1284178) sekä *Kansalaisuuden ja kodin kamppailut: Naapurisolidaarisuus vastauksena "turvapaikkakriisiin"* (2018–2020, Koneen säätiö). Haluan kiittää Paula Merikoskea, Olivia Maurya ja Markus Jänttiä artikkelin aieman version tarkkanäköisestä kommentoinnista.

Kirjallisuus

- AHMED, SARA. 2004. *The Cultural Politics of Emotion*. New York: Routledge.
- AHONEN, TALVIKKI. 2018. Kirkkoturvatoiminta ja prekaarit toimijuudet. Esitelmä Westermarck seuran Sosiologipäivillä, Itä-Suomen yliopisto, 16.3.2018.
- ARENDRY, HANNAH. 1968. *The Origins of Totalitarianism*. San Diego: Harcourt Inc.
- BACK, LES. 2007. *The Art of Listening*. Oxford: Berg.
- BENDIXSEN, SYNNOVE. 2017. "Voice matters. Calling for victimhood, shared humanity and citizenry of irregular migrants in Norway" Teoksessa *Beyond and Within Citizenship. Borders, Membership and Belonging*, toim. R. B. Gonzales & N. Sigona. Lontoo: Routledge.

- BOURDIEU, PIERRE. 1992. "Démocratie effective et contre-pouvoir critique." *Lignes* 1:15, 36–44.
- BROWN, GAVIN, ANNA FEIGENBAUM, FABIAN FRENZEL & PATRICK MCCURDY. 2017. *Protest camps in international context. Spaces, infrastructures and media of resistance*. Bristol: Policy Press.
- BURNETT, ANGELA & MICHAEL PEEL. 2001. "Asylum seekers and refugees in Britain: Health needs of asylum seekers." *British Medical Journal* 322:7285, 544–7.
- BUTLER, JUDITH. 2004. *Precarious life. The Power of Mourning and Violence*. Lontoo: Verso.
- CASAS-CORTES, MARIBEL, SEBASTIAN COBARRUBIAS, NICHOLAS DE GENOVA, GLENDA GARELLI, GIORGIO GRAPPI, CHARLES HELLER, SABINE HESS, BERND KASPAREK, SANDRO MEZZADRA, BRETT NEILSON, IRENE PEANO, LORENZO PEZZANI, JOHN PICKLES, FEDERICO RAHOLA, LISA RIEDNER, STEPHAN SCHEEL & MARTINA TAZZIOLI. 2015. "New Keywords: Migration and Borders" *Cultural Studies*, 29:1, 55–87.
- CASTAÑEDA, HEIDE. 2013. "Medical Aid as Protest: Acts of Citizenship for Unauthorized Im/migrants and Refugees." *Citizenship Studies* 17:2, 227–240.
- CHIMIENTI, MILENA. 2011. "Mobilization of irregular migrants in Europe: a comparative analysis." *Ethnic and Racial Studies*. 34:8, 1338–1356.
- CRAWLEY, HEAVEN & DIMITRIS SKLEPARIS. 2018. "Refugees, migrants, neither, both: categorical fetishism and the politics of bounding in Europe's 'migration crisis.'" *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 44:1, 48–64, DOI: 10.1080/1369183X.2017.1348224.
- FEIGENBAUM, ANNA, PATRICK MCCURDY & FABIAN FRENZEL. 2013. "Towards a Method for Studying Affect in (micro)Politics: The Campfire Chats Project and the Occupy Movement." *Parallax*, 19:2, 21–37.
- FINGERROOS, OUTI, ANNA-MARIA TAPANINEN & MARJA TIILIKAINEN (TOIM.). 2016. *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?* Tampere: Vastapaino.
- FINLEX. 2018. Ulkomaalaislaki 301/2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>. Luettu 15.4.2018.
- FRENZEL, FABIAN, ANNA FEIGENBAUM & PATRICK MCCURDY. 2014. "Protest camps: an emerging field of social movement research." *The Sociological Review* 62:3, 457–474.
- GERRITSEN, ANNETTE AM, INGE BRAMSEN, WALTER DEVILLÉ, LOES HM VAN WILLIGEN, JOHANNES E. HOVENS, & HENK M. VAN DER PLOEG. 2006. "Physical and mental health of Afghan, Iranian and Somali asylum seekers and refugees living in the Netherlands." *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 41:1, 18–26.
- GRIFFITHS, MELANIE. 2014. "Out of Time: The Temporal Uncertainties of Refused Asylum Seekers and Immigration Detainees." *Journal of Ethnic & Migration Studies* 40:12, 1991–2009.
- GUILLEMIN, MARILYS & LYNN GILLAM. 2004. "Ethics, Reflexivity, and 'Ethically Important Moments' in Research." *Qualitative Inquiry* 10:2, 261–280.
- JASPER, JAMES M. 1998. "The emotions of protest: affective and reactive emotions in and around social movements." *Sociological Forum* 13:3, 397–413.
- JOKELA, MAIJA. 2017. 2Kaupungin rajat. Sosiaalikeskus Satama, nuorisopolitiikka ja romanit." *Sosiologia* 54:1, 63–78.
- KASPAREK, BERND & MARC SPEER. 2015. "Of Hope. Hungary and the Long Summer of Migration." <http://bordermonitoring.eu/ungarn/2015/09/of-hope-en/>. Luettu 15.4.2018.
- KESKINEN, SUVI. 2009. "Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena." Teoksessa *En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*, toim. Keskinen, Suvvi, Anna Rastas, & Salla Tuori. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 33–45.
- KHOSRAVI, SHAHRAM. 2013. *"Laiton" matkaja. Paperittomuus ja rajojen valta*. Helsinki: Gaudeamus.
- KRZYŻ ANOWSKI, MICHAŁ, ANNA TRIANDAFYLIDOU & RUTH WODAK. 2018. "The Mediatization and the Politicization of the 'Refugee Crisis' in Europe." *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 16:1–2, 1–14.
- KYNSILEHTO, ANITTA & EEVA PUUMALA. 2016. "Intimate Economies of State Practice. Materialities of Detention in Finland." Teoksessa *Intimate Economies of Immigration Detention: Critical Perspectives*, toim. Deidre Conlon & Nancy Hiemstra. London: Routledge, 203–218.
- KÖNGÄS, PÄIVI. 2017. "Oulu kyllästy viikkoja kestäneisiin mielenosoituksiin ja kielsi teltat kävelykadulla – 'Se ei vain yksinkertaisesti käy.'" Yle kotimaa 19.4.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9548441>. Luettu 4.5.2018.
- LEPPÄKORPI, MERVI. 2011. *Asiaton oleskelu kielletty*. Helsinki: Into kustannus.
- MAESTRI, GAJA & SARAH M. HUGHES. 2017. "Contested spaces of citizenship: camps, borders and urban encounters." *Citizenship Studies* 21:6, 625–639.
- MAURY, OLIVIA. 2018. "Kansainväliset opiskelijat prekaarina työvoimana Suomessa. Kokemuksia työnteosta opiskelijan oleskeluluvan varassa." *Sosiologia* 55:4.
- MCNEVIN, ANNE. 2006. "Political Belonging in a Neoliberal Era: The Struggle of the Sans-Papiers." *Citizenship Studies* 10:2, 135–151.
- MÄKINEN, KATARIINA. 2016. "Maahanmuuttovastainen internet-aktivismi, uusliberaali ideaal kansalaisuus ja ylijäämäihmiset." Teoksessa *Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa*, toim. Anu-Hanna Anttila, Ralf Kauranen, Kati Launis & Jussi Ojajarvi. Tampere: Vastapaino, 247–276.

- NORDLING, VANNA, MAJA SAGER & EMMA SÖDERMAN. 2017. "From citizenship to mobile commons: reflections on the local struggles of undocumented migrants in the city of Malmö, Sweden." *Citizenship Studies*, 21:6, 710–726.
- NYERS, PETER & KIM RYGIEL (TOIM.). 2012. *Citizenship, Migration and Politics of Movement*. Lontoo: Routledge.
- NÄRE, LENA & PETER HOLLEY. 2015. "Rethinking Methodological Nationalism in Migration Research: Towards Participatory Learning in Ethnography." *Teoksessa Dilemmas of Researching Marginalised Groups*, toim. Kalwant Bhopal & Ross Deuchar. Lontoo: Routledge, 239–251.
- OIKEUS ELÄÄ -VERKOSTO. 2018. MigriLeaks. <https://migrileaks.wordpress.com/category/oikeus-elaa-verkosto/>. Luettu 3.4.2018.
- PELLANDER, SAARA & KARINA HORSTI. 2017. "Visibility in mediated borderscapes: The hunger strike of asylum seekers as embodiment of border violence." *Political Geography* <http://dx.doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.01.005>.
- PIRKKALAINEN, PÄIVI. 2013. *Transnational responsibilities and multi-sited strategies: Voluntary associations of Somali diaspora in Finland*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- PUUMALA, EEVA. 2012. *Corporeal conjunctures of no-u-here: failed asylum seekers and the senses of the international*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- PYRHÖNEN, NIKO. 2015. *The True Colors of Finnish Welfare Nationalism: Consolidation of Neo-Populist Advocacy as a Resonant Collective Identity through Mobilization of Exclusionary Narratives of Blue-and-White Solidarity*. Helsinki: SSKH.
- PYYKKÖNEN, MIIKKA. 2007. *Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- PYYKKÖNEN, MIIKKA. 2009. "Deportation vs. Sanctuary: The Rationalities, Technologies, and Subjects of Finnish Sanctuary Practices." *Refuge: Canada's Journal on Refugees* 26:1, 20–32.
- RYGIEL, KIM. 2011. "Bordering solidarities: migrant activism and the politics of movement and camps at Calais." *Citizenship Studies* 15:1, 1–19.
- SAARIKKOMÄKI, ELSA, NEA OLJAKKA, JOHANNA VANTO, ELINA PIRJATANNIEMI, JUHA LAVAPURO & ANNE ALVESALO-KUUSI. 2018. *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015-2017. Pilotitutkimus 18-34 vuotiaita Irakin kansalaisia koskevista myönteisistä ja kielteisistä päätöksistä*. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 1/2018. Turku: Turun yliopisto; Åbo Akademi; Yhdenvertaisuusvaltuutettu.
- SAKSELA, SANNA. 2003. "Mångkulturella organisationer och invandrorganisationer i Finland." *Teoksessa Invandrorganisationer in Norden*, toim. Flemming Mikkelsen. Köpenhamn: Nordisk Ministerråd.
- SANDER, HANS-JOACHIM, KASPAR VILLADSEN, & TRYGVE WYLLER (TOIM.). 2016. *The Spaces of Others – Heterotopic Spaces: Practicing and Theorizing Hospitality and Counter-Conduct beyond the Religion/Secular Border*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- SCHUSTER, LIZA. 2011. "Turning refugees into 'illegal migrants': Afghan asylum seekers in Europe." *Ethnic and Racial Studies*, 34:8, 1392–1407.
- SISÄMINISTERIÖ. 2016. *Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskustoiminnan tarkastus. Tarkastuskertomus*. Helsinki: Sisäministeriö.
- TICKTIN, MIRIAM. 2011. *Casualties of Care. Immigration and the Politics of Humanitarianism in France*, Berkeley: University of California Press.
- TORIKOKOUS – OCCUPY FINLAND. 2018. Torilla tavataan! <https://torillatavataan.wordpress.com>. Luettu 3.3.2018.
- TYLER, IMOGEN. 2006. "Welcome to Britain' The cultural politics of asylum." *European Journal of Cultural Studies*, 9:2, 185–202.
- TYLER, IMOGEN & MARCINIAK KATARZYNA. 2013. "Immigrant protest: an introduction." *Citizenship Studies* 17:2, 143–156.
- UNHCR. 2016. *UNHCR Viewpoint: 'Refugee' or 'Migrant' -which is right?* <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55dfoe556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html> / Luettu 2.4.2018.
- VAPAA LIIKKUVUUS. 2018. *Vapaa Liikkuvuus?* <http://www.vapaaoliikkuvuus.net/fi/home/> / Luettu 3.4.2018.
- WROE, LAUREN ELIZABETH. 2018. "It really is about telling people who asylum seekers really are, because we are human like anybody else': Negotiating victimhood in refugee advocacy work." *Discourse & Society*, 29:3, 324–343.
- YUVAL-DAVIS, NIRA, GEORGIE WEMYSS & KATHRYN CASSIDY. 2018. "Everyday Bordering, Belonging and the Reorientation of British Immigration Legislation." *Sociology* 52:2, 228–244.